

Наука треба да укључи аларм

На Светском научном форуму одржаном прошле недеље у Будимпешти, посвећеном односу науке и политике, председник Мађарске Јанош Адер говорећи о климатским променама истакао је да је наука та која треба да дигне глас толико да цео свет приметити и упути политичаре како да реше те проблеме

WSF 2015

Специјално за Политику
из Будимпеште

Седми Светски научни форум (WSF) одржан је прошле недеље у Будимпешти ради сагледавања свеобухватне моћи науке у данашњем времену.

Овај бијенални догађај сматра се једним од највећих научних скупова на свету, окупљајући политичаре, научнике и представнике приватног сектора из готово стотину земаља са идејом повезивања научне заједнице са индустријом и доносиоцима одлука. Поред обележавања међународне године Светлости, на скупу се највише дијалога водило на две теме: говорило се о одрживости, са жељом да се доприне дијалогу УН о „Развојној агенди после 2015“, која, између осталог, има за циљ смањење сиромаштва, заустављање ширења заразних болести попут ХИВ-а и АИДС-а, и пружање универзалног основног образовања. Разговарало се о постигнутим резултатима и изазовима са којима су суочени државни апарати како би ови амбициозни циљеви постали реалност.

Друга тема биле су комуникације – разматране су могућности ефикасне размене информација. Али говорило се и односу науке и политике. На пленарној седници одржаној последњег дана форума председник Мађарске Јанош Адер, обраћајући се делегатима у парламенту, нагласио је да је неопходно да се сви сакупа фокусирају на глобалне изазове, који су иницирани променама са којима се свакодневно суочавамо у свету. Говорећи о климатским променама, он је истакао да је наука та која треба да дигне глас толико да цео свет приметити: „Уколико је потребно, наука треба да укључи аларм и упути нас како да решимо проблеме. Наша будућност зависи од тога како гледамо, како утичемо на то да и други виде, и како тумачимо изазове са којима се суочава наша планета.“

Скупу су обратила и Ирина Бокова, генерална директорка Унеска. Она је упозорила да „живимо у доба ограничених ресурса, и зато морамо да урадимо много више у сфери одрживе енергије, људске инвентивности и креативности, а то значи да наука треба да изнедри нова решења. Могућност да развијемо међусобни дијалог, и сарађујемо данас је већа него икада, али такви су и изазови. Наука је област која повезује економију, животну средину али и социјалне димензије одрживог развоја. То значи да нам је потребна јака наука која покрива разне дисциплине.“

Председник Светског научног форума и председник Мађарске академије наука, професор

Ласло Ловач нагласио је да је наука та која омогућава да се боримо против глади и болести, да се суочимо са растућом потребом за енергијом, која повезује људе и омогућава брзу комуникацију, као и социјалну и економску основу за квалитетнији живот већег броја људи.

Учесници најзначајније пленарне сесије форума на тему односа науке и политике изнели су различита виђења положаја науке у процесу доношења значајних одлука за свет у коме живимо.

Тако професор Патрик Канингам са Тринити колеџа у Даблину сматра да владе теже да смањују буџете за науку, да политичари често гледају на ствари краткорочно и траже брза решења.

Абдул Хамид Закри, саветник за науку премијера Малезије, рекао је да свет политике треба да разуме да је наука у ствари машина за економски напредак.

Владимир Шука, руководилац Центра за истраживање Европске уније, приметио је да приликом доношења политичких одлука треба

политичарима шта да раде, већ да их упути на алтернативе и укаже на оно шта те алтернативе могу да пруже.“

Професор Питер Глукман, саветник за науку премијера Новог Зеланда, сматра да је стицање што већег поверења свих који одлучују у науку, од пресудне важности. Али, то се не решава тако што ћете наметнути људима прегршт научних доказа: „На основу мог искуства саветника премијера, развијање поверења друштва у науку делом се састоји у томе да се сваком друштву пружи право да само одлучи како ће употребити науку“, рекао је Глукман, иначе председавајући пленарне сесије о односу науке и политике.

Један од учесника из Србије, Ивана Гађански, која је на овај скуп дошла јер је номинирана од стране Српске академије наука и уметности и Глобалне академије младих научника, има престижну каријеру.

У кратком говору, овде у мађарском парламенту, покушала је да на пластичном примеру објасни однос науке и политике:

де је било присутно много младих научника, више него икада до сада. Организатори су имали жељу да се укључе млади научници у доношење одлука. Тако да је један од циљева Глобалне академије младих научника и оснивање националних академија младих научника, и надамо се да ћемо је покренути ускоро у Србији.

У оквиру Светског научног форума млади научници из целог света имали су засебне сесије на којима су предлагали своје идеје како да се побољша комуникација између политичара и научника. Тим младих стручњака разних научних дисциплина, у коме је била Ивана Гађански, предложио је да се направи платформа. Она би окупљала младе научнике који би радили на дефинисању послова будућности, што је и један од циљева одрживог развоја.

– У данашњем мултидисциплинарном приступу науци појављују се нове дисциплине, и отвара се питање који начин учења је за то потребан. С обзиром на то да већ постоји јаз у општем занимању које траже фирме и онога које је

Ирина Бокова, Ласло Ловач и Јанош Адер на форуму у Будимпешти

„Посао научног саветника није да говори политичарима шта да раде, већ да их упути на алтернативе и укаже на оно шта те алтернативе могу да пруже“

Обраћање Иване Гађански учесницима WSF 2015 Фото WSF – SCIFORUM.HU/MTA.HU

осим могућности и вредности сагледати и чињенице. Пошто је наука усмерена само на чињенице, она треба да буде укључена у доношење политичких одлука од самог почетка.

Гордон Макбин, председник Интернационалног савета за науку, фокусирао се на улогу научних саветника. „Посао саветника није да говори

– Употребила сам централни нервни систем као метафору, где су мозак они који доносе политичке одлуке, а мишићи су људи који проводе све у праксу, а како мозак и мишићи морају да комуницирају, то чине преко неурона, а то су у овом случају научници. Пре свега млади научници... важни неурони у тој сигнализацији. Ов-

Ивана Гађански: Фаб-лаб у Петници

Др Ивана Гађански докторирала је неурофизиологију на престижном немачком Универзитету Георг-Август у Гетингену. Затим је добила Фулбрајтову стипендију и отишла на Колумбија универзитет у Њујорку, где је почела да се бави тивним инжењерингом. По повратку у Србију почела је да ради у Центру за биоинжењеринг (Био-Ирц) у Крагујевцу, и да предаје на Биолошком факултету, и на Универзитету Метрополитен у Београду. Осим академске каријере, има сопствене „стартуп“. Покренула је пројекат женског предузетништва у биотехнологији и непрофитну организацију „Фаб-лаб иницијатива“. Наша научница, која је и координаторка недавно формираног „Фаб-лаба Петница“, објашњава како је овај пројекат замишљен: – Фаб-лабови су (енг. fabrication laboratory) радионице за дигиталну фабрикацију у којима је „могуће направити практично све“. Први фаб-лаб је направљен на Универзитету МИТ у САД, а касније су се проширили по целом свету. Блиско су повезани са универзитетима, научним институцијама, школама са једне стране и са индустријом и „стартупима“ са друге стране.

„Фаб-лаб Петница“ је едукативни фаб-лаб што значи да је, пре свега, усмерен на обуку ђака, студената и наставника. У оквиру пројекта одржаћемо низ практичних курсева, о томе како се користи дигитална фабрикација, али и да објаснимо везу фаб-лабова са предузетништвом. Према последњим подацима 2/3 школа у Србији нема своју лабораторију за физику, биологију, хемију. Желимо да се ученици и наставници обуче како сами да направе опрему за научне експерименте, односно мини фаб-лабова и да почну да размишљају предузетнички.

стечено образовањем, треба синхронизовати потребе индустрије са новим образовним профилима. Наравно, не у свим научним областима. Јер, више није довољно да наука постоји ради науке, већ да би помогла целом друштву, то је била и основна порука овог форума.

Милица Момчиловић

Дан као кратак живот

ГЛАС ВРЕМЕНА

Тихомир Пејровић

Неко је давно рекао: изгубљени дани сличне умрлим пријатељима и познаницима којих се с болом сећамо, али који опомињу да преостале пријатеље сусрећемо с више пажње и уважавања.

Изгубљена битка у времену, изгубљена је битка на свим осталим пољима.

Ево шта је још речено:

„Не примај на нежне очи сан пре него си промислио о сваком свом чину тога дана, шта си чинио? Шта си пропустио да учиниш? Почевши од првог чина, пођи редом и за зло себе покори, за добро се развесели. Тако ради и у томе се вежбај“ (Питагора).

„Заиста, лоше чините што ленчарите и мало пишете. Ви сте почетник у пуног смислу те речи и не смете заборавити, по цену смртне казне, да је сваки данашњи рад велико богатство за будућност. Ако сада не будете научили своју руку и свој мозак на

дисциплину и убрзани марш, за три четири године биће касно“ (Чехов у писму једном пријатељу).

„Глас времена довикује човеку: Корачај напред. Време постоји ради човековог напредовања и усавршавања“ (Чарлс Дикенс).

Човек прегажен временом постаје незадовољан и оптерећен. Организовање властитог духа и талента, вођење економије времена, њему је више него драгоцено. Не остављати ствари за после, јер је „овај данашњи дан све што имаш“. Дневно је свакоме на располагању онолико часова колико су, рецимо, имали духовни горастаси Стојан Новаковић, Никола Тесла, Јован Цвијић и Јован Скерлић.

Шта се све може урадити у „мало живота“?

Александар Велики је са 33 године створио једно од највећих царстава у историји. Декарт је у 17. години поставио методе за свој рад. Исак Њутн је са 25 година открио законе кретања

и поставио теорију гравитације. Хајзенберг је са 23 године открио квантну механику, а са 25 оставио принцип неодређености. Пушкин је са 28 година аутор дела оноликог и онаквог колико и какво други оставе сазревши и остаревши. Еварист Галоа је са 20 година, само годину пре него што је отишао са овог света, оставио за собом математичку заоставштину уграђену у темеље савремене алгебре, теорије група и теорије бројева. Моцарт је са 12 година признати виртуоз на неколико инструмената. Наполеон Бонапарта је са 24 године постао генерал, са 27 командант армије, са 29 је освојио Египат, са 30 је именован за доживотног владара Француске (Први конзул), са 35 постаје цар и убрзо влада готово целом Европом. Балзак је живео 51 годину, а написао 102 дела. Ајнштајн је у 36. години објавио теорију релативитета. Гари Каспаров је у 23. години светски шампион... Негујући светост сваке милисекун-

де, руковођени максимом „Кад, ако не сад!“, великани су поштовали сваки дан дан као један кратак живот. Стално у самоспаљивању и крвопитању, није им био довољан размак од „изласка до заласка сунца“. И од ноћи и од сна узимали су колико је могло, да би га проуздили.

Много тога се може обавити при „вештачком осветљењу“. Хипократ је радио до 104, Микеланђело до 99, Пикасо до 90, Урош Предрић до 96 година. Конфуције је у истраживању заборављао на храну, и у радости од рада, сметнуо за ума своје бриге и није примећивао да му се старост примиче. Рејмонд је писао без прекида пуна три дана и три ноћи, тако да се на крају разболео. Жак Калвин, желећи да га Бог затекне у раду, није напуштао послање до издахнућа. „Кад будем умирао, да ми је да будем усред свакодневног рада“, писао је Овидије у *Љубавним песмама*.

Схватомо ли о чему је реч? ❏